

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 3. У Сомбору 15. Марта 1890. Год. XXII.

ПРЕДЛОГ О УРЕЂЕЊУ ХУМАНИТАРНИХ ЗАВОДА.

Извео: РАДИВОЈ ПОПОВИЋ.

I.

Опште одредбе.

§ 1.

Задатак или циљ ових завода је, да благодатно утичу на своје питомце (глухо-неме, слепе, слабосумне), да би постали ваљани грађани и корисни чланови човечанског друштва.

§ 2.

Учевни предмети су као у четир — односно шесто-разредној основној школи. Осим ових долази у глухонемим заводима још настава у артикулацији, а певање и страни језици отпадају.

У заводима за слепе пак певање остаје, а уз то долази и свирка (гласовир, виолина), а цртање изостаје.

§ 3.

Наставни језик је српски. У заводима за слепе предају се и уобичајени страни језици, до чим у глухонемим заводима се исти на захтевање родитеља ван школских часова уз награду могу предавати.

§ 4.

Потпун завод састоји се из 8 разреда. У I. разреду, који има 2 одељења, имају бити 2 учитеља, а број деце на једног учитеља је највише 15. — У заводима за слепе је број деце на једног учитеља 40.

§ 5.

Настава у овим заводима није бесплатна, по што су исти интернати, те тако целокупно издржавање једног ученика стаје месечно... фор. а вр., која се свота у напред уплаћује.

§ 6.

Заводи се издржавају сопственим приходом уз припомоћ нар. фонда, срп. манастира, већих градских општина и разних родољубних фундација.

Наставничко особље тих завода награђује се равно оном, као што је по страни такови заводи.

§ 7.

Распуст, шк. година и течаји као и у другим школама.

§ 8.

Намештање учитељског особља бива путем за то одређене власти. У приватним заводима чини то управитељ завода уз саопштење власти, по привешеном стручном изображењу компетента.

§ 9.

Компетенат има бар с добрим успехом положити испит учит. оспособљења на учитељској школи, те по том бар годину дана на ком глухонемом заводу немачког система специјалну наставу пратити и изказ о свом стручном оспособљењу имати.

II.

Предспрема и пријем.

§ 10.

Ова може да буде приватна или у основној школи вежбањем само у механичном писању, цртању и рачуну.

§ 11.

Прима се у завод навршеном 6 год. узраста. Примање бива код дотичног управитеља уз крштено писмо и лечничку сведоцбу. Ако је питамац био већ у ком заводу, то и последњу школску сведоцбу има поднети. Жели ли у виши 2—8 разред прећи, тад пред управитељем и 2 учитеља на заводу испит полаже.

§ 12.

Управа примање у завод уобичајеним начином објави. Течајем шк. године прима се у завод само учит. конференцијом.

Ванредни питомци се у засебним награђеним часовима обучавају.

III.

Настава.

а) Наставни план.

§ 13.

Наставни план овакових завода са осмогодишњим течајем одговара оном у шесторазредној школи. У осталом зависи овај од индивидуалности питамаца.

§ 14.

Старославенским језиком настављају се питомци глухонемих завода само у молитвама, а литургија им се има само разјашњавати.

Певање се овде никако не предузима. — Најглавнији предмет на овим заводима је настава о артикул. гласова. (Artikul. Unterricht.)

б) *Распоред часова.*

§ 15

Распоред часова одређује учит. конференција. Број часова и седмични одмор као и у другим школама. После 2 часа наставе наступа пауза од 15 минута, која се између завршног и идућег часа поделити има. Ако има у ком разреду ученика разне вероисповести, то нека се часови религије, колико је можно, као завршни узму.

в) *Метода и књиге.*

§ 16.

Предавање има бити строго елементарно. Пошто глухо-нема деца имају само представе, то им се појмови о свему очигледно представе. Појмови се испрва узимају из најближе околине и постепено се раширују. Учевно градиво има учитељ по свршетку часа у прегледу предузети и често све опетовати, те, колико је могуће, мимику потискивати и на гласовни говор упућивати.

Код слепих се настава не разликује много од оне у осн. школи, само ови читају засебне, пупчастим писменима штампане књиге, у оскудици вида, пипањем. Пишу пак готовим у орманчићу редом сложеним писменима од игала зготовљенима. Хартију, на којој пишу, ставе под известан апарат, те по њој боду писмена.

§ 17.

Избор књига и учила одређује учит. особље уз знање и потврду предностављене школске власти.

г) *Учевна средства.*

§ 18.

Завод има добро бити снабдевен с потребним разновреним училима. Ученици се изводе и на поље и по граду под надзором учитеља, да виде научне збирке, индустр. производе, пољоделска добра и послове.

§ 19.

Врховни надзор над училима припада управитељу. Учила у појединим разредима надзирава дотични разредни старешина. Цртање, писање и гимнастику дотични стручњак.

С библиотеком рукује библиотекар, а непосредан надзор над општим училима подели управитељ чувару.

Чувар води специјалан инвентар о њему у надзор предатим училима и ако је нужно, да се још што набави, стави дотичном стручњаку предлоге, који се по налогу управитеља изврше.

При уређивању и набави књига за библиотеку узима се у обзир потреба учитеља и ученика. Набављају се дакле нарочито књиге за стручно усавршење учитеља и разграњавање знања ученика.

Библиотекар води дакле каталог и брине се за набавку, у вези поделу књига на учитеље и ученике. Предузима сваке године инвентуру библиотеке, а уз потребу добије и помагача.

§ 20.

Уз завод постоји и велики врт за вежбање ученика, а употребу завода и управитеља.

IV.

Питомци.

Школска дисциплина.

§ 21.

У погледу ове важи исто, што и за основне — односно грађанске — школе.

§ 22.

Под надзором једног учитеља похађају ученици свету литургију сваке недеље и празника.

§ 23.

Нужне књиге, приборе и училиа добије сваки питомац у самом заводу.

§ 24.

Долазак и одлазак родитеља не пречи питомца, да изостане од шк. часа.

§ 25.

Пре свршетка шк. године не може се завод својевољно оставити. Пре тог имају родитељи то на 3 месеца у напред управитељу објавити.

§ 26.

Испити се држе свршетком школске године пред испитном комисијом и јавни су. Суботом од 10—11 сахата пре подне отворен је завод за посете.

§ 27.

Ваљани сиромашни ученици могу уживати потпору било државну, народну, општинску или приватну.

Има ли ученик више од 1 недовољне оцене, опетује разред.

(Свршиће се.)

МОЖЕ ЛИ СЕ ОМОГУЋИТИ, ДА СВИ УЧИТЕЉИ СХОДНО СВЕТОМ ПОЗИВУ САВ СВОЈ ЖИВОТ ПОСВЕТЕ ШКОЛИ И ЊЕНОМ УНАПРЕЂЕЊУ И КОЈИМ ЋЕ СЕ НАЧИНОМ ТО ПОСТИЋИ?

— За награду. —

Школа треба човека, који ће бити цео само пој посвећен. ДИТЕС.

Учитељ! . . .

Како ми је скроман тај назив, како ли се мало рекло, а како ипак значи много и премного.

WWW.UNILIB.RS
УНИБЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

Ма да се вели, да смо у веку цивилизације, ипак још несмо дотерали до потпуна схваћања тога узвишенога имена, те је по духу још — на жалост — и данас покварена времена тај назив и сувише прост, њему тај назив још и данас мало значи, не упуштајући се у дубље размишљање о суштини самога појма.

Но има данас, као што је и свагда било, као што ће и свагда бити људи ширих груди, мужава, који имају шири поглед на свет, који могу друкче: да зароне у испитивање појединих појмова, те износе свету резултате, до којих су дошли.

То су велики умови, који, схваћајући потпуно с једне стране дух времена, а с друге стране потпуно увиђајући извор праве среће народа својега, показују народу својему пута к срећи, пута напретку и показују прстом на праве пријатеље, на које се може народ слободно ослонити.

Ти велики мужеви су свакоме народу показивали на школу, као на извор среће и напретка, а на учитеља — као на најбоља пријатеља.

Зар смо један пут наишли, читајући дела појединих великих умова, како нам се довикује: „У којој држави не ваљају школе, та је држава на путу пропасти.“

А лорд Бројен довикује онима, који игнорују учитељство: „Доћи ће време, када ће учитељи решити: шта да буде од Европе.“

Ако пажљиво читамо историју васпитавања, ту ћемо наићи, да су још стари народи високо ценили школу и учитеља. Тако н. пр.: Индијанци веле: „Човек на земљи има нарочито три особе да поштује: учитеља, оца и матер, учитељ му, веле, даје увиђавности.“

Прво правило религиозног васпитавања у Јевреја гласило је: „Учитеља својега поштуј више — но оца; јер ти он показује пута будућем животу. (Талмуд стр. 27. од Б. Дајча.)

Дакле: стари су народи за закон стављали поштовање учитеља, а данас не само да није тај случај, него се ни из далека не обраћа на учитељство и на школу му онолика пажња, какву заслужује.

Та само да нисмо тако заборавни, а већ кад јесмо, ено је забележено у историји културног развића, ту се јасно може видети: какву су мисију вршили учитељи.

Кад год је требало какво теже дело, дело од већег замашаја извршити, увек су били ту и учитељи.

Па и дан-данас учитељство дела онолико, колико може, а кад би се на њ обратила већа пажња, то би двојином толико радило.

Потреба за опстанак тако је да нас развијена, да су и учитељству крила сломљена, те не може да слободно узлети, а кад би могао смело и хладнокрвно ступати у ту борбу, онда би се видело: ко је учитељ!

Назив је ништав. Не реците! Та зар исти назив није носио и наш Спаситељ, носио га је и св. Сава, први српски просветитељ и учитељ, који је збацио круну царску, па узео тај за многе „ништав“ назив.

Врло много захвата појам „учитељ,“ па и кад се спецификује и онда захвата врло огроман територијум делања.

У главnome се своди учитељев рад на ово: *он сирема, да се с правом и поносом може носити име народа, у којему је дотички пошicao; сирема га, да постане достојним чланом људскога друштва.*

То је, што се у првој линији захтева од њега.

У колико је то тежак посао, у толико је племенитији и племенитији и узвишенији и може се с правом сматрати за цело над деловима, — а они пак, којима је у део пао тај свети позив, могу се смерно поносити њиме и трудити се, да што боље одговоре својему светому задатку, који им је Богом одређен.

Но то је, као што рекох, у главnome његов посао; али осим тога, што мора сваки учитељ, да врши, који с већом, који с мањом срећом и успехом, чекају њега много и много других послова ван школе, ван ова уска круга дечија.

Та и учитељ је и човек и православни хришћанин, грађанин, Србин и отац.

У свему мора он бити узор, у свему он мора показати: какав ваља да буде сваки.

Но — махнимо све ово на страну, а задржимо се код школе, у коју је упрљо очи народ, држава.

Кад је тако велика сила школа, кад је она средство за одржавање народа и државе, онда су за цело дужни учитељи, као раденици у њој, да према светом позиву сав свој живот посвете школи и њеном унапређењу.

Може ли се то постићи? На то је питање лако дати одговор,

шта више : у самом натпису ове расправе у последњој реченици стоји одговор, али се уједно пита : којим ће се начином то постићи ?

Релативно се може одговорити на то питање, али апсолутно не, другим речима : у теорији се да изрећи, али у пракси се не да све извршити.

Како је ово битно питање и за школу и за учитеље, то је у толико више хвалу заслужио учитељски збор у В. Кикинди, који је истакао ту тему.

Да би могао учитељ, као што ваља, у својој школи радити, треба, да је увек добре воље, да је трезвен, да познаје предмет, који ће да предаје, да љубављу предусрета ученике, да их сматра као децу своју, да им њихов моралан, интелектуалан и физичан напредак на срцу лежи.

(Наставиће се.)

НЕКОЛИКО РЕЧИ О РЕПРОДУКОВАЊУ ПОЈМОВА.

Помоћу чула у стању смо примити разне утицаје спољашњег света ; надражајем живци доведу утицаје у мозак, који исте прими и свести до знања стави. Кад свест добивен утицај на онај предмет сведе, од којег је потекао, смотрен буде предмет, т. ј. : свесни смо бића предмета, који нам је живце надражио. На овај начин ум нам се богати разноврсним појмовима.

Неизмерна вредност ума огледа се у способности, што је не само кадар хиљадама појмова сачувати, него исте после краћег-дужега времена и репродуковати и то у реду битне везе истих. Често је кадар један појам множину разних појмова поновити, множину, која у органичној вези с њиме стоји, н. пр. : разгледајући слике на изложби, наиђем на једну познату слику ; не само да се сетим, да сам већ једном видео тој подобну слику, него се сетим дворане, где сам пређашњу слику видео, појединих личности друштва, шта више и разних ситнијих догађаја, који се том приликом тамо десеше. Једна слика, па толике успомене!

Очигледно је, да сви ови појмови, којих понављање тако рећи очигледно представише слику пређе поменутих предмета, односно догађаја, који се давно десеше, у тесној вези једно с другим стоје. — Помотримо само поближе.

Видео сам слику предмета, који чини на мене исти утицај онеме, који сам већ примио, кад сам ону прву слику видео ; дакле : овом приликом имам посла са сродним утицајима, овима пак сродни надражаји одговарају, овима сродне осетљивости живци, донашање у мозак... али овде нам је нужно мало се позабавити.

Мозак се састоји из небројене множине ћелијица, ове су ћелијице управо ложа нашег знања.*)

Кад помоћу чула примимо утисак, што се пак у надражају живаца састоји, живци, као што смо пређе напоменули, исти надражај у мозак доведу. Од разних ћелијица мозга једна буде погођена, прими утисак и учини га својом својином, на које свест тако рећи удари печат узимања на знање. У колико пак поменута ћелијица представља духовну слику предмета, ипак се разликује од огледала, који такође показује слику предмета; јер докле ћелијица активну улогу игра, дотле огледало пасивну, тамо свест дела, овде не.

Из овде наведених речи ваља нам за природно сматрати, да колико појмова у власти имамо, толико је ћелијица заузето, са толико појмова располажемо.

Кад сам оно прву слику видео, стекао сам појам дотичне слике, — један појам једна ћелијица. Али том приликом стекао сам још многе друге појмове, на пр.: са мном је био Петар, били смо у извесној дворани... и још многе друге појмове. Сваки појам не само да је заузео једну ћелијицу, него су се исте ћелијице услед сродности постанка по реду једно уз другу поредиле. Круг свију појмова, које сам том приликом набавио, услед горе поменуте сродности, сачињава једну целину, којег делови једно с другим у тесној вези стоје.

Сад вратимо се на догађај, кад сам ону другу слику видео. Чим је свест до знања примила, таки је као из неке своје ризнице извадила ону ћелијицу, која одговара оној првој слици и тим уједно потегла све оне ћелијице, које с њом круг сачињавају.

И са ово неколико речи у главноме попутрили смо онај чудновати рад ума, који је у наслову обележен.

М. С.

ЈОВАН НАСТИЋ,

УЧИТЕЉ.

Србска народна школа изгубила је 13. Фебруара о. г. једног од својих најдостојнијих и најваљанијих учитеља.

Тога дана у јутро, после кратког боловања, преставио се

*) Мозак се из више делова састоји. Поједини делови разне задаће извршују, тако на пр. „hemispheria cerebri“ је управо *седиште умног рада*, „cerebellum“ регулише покретање, „medulla oblongata“ је *седиште воље* и т. д.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Јован Настић учитељ V. и VI. разреда мушког у средсредној школи дичног нам Сентомаша.

Јован Настић родио се године 1837. у Сентомашу. Отац му се звао Теодор и био је учитељ. Матери му било је име Теја. У Сентомашкој школи учио се Јован књизи србској. У то време на челу ове школе стајао је Константин Поповић (Коста учитељ) један од најотличнијих србских учитеља онога времена, који је у пролеће 1849. године под развалинама Србобрана убијен.

Јован се из ране младости отликовао умним и душевним даровима, учио је прилежно и умилним својим гласом појао је у велељепној цркви Сентомашкој Херувимску и друге духовне песме на сазидање православног становништва тамошњег. Помоћу „Благодјејанија“ сврши он у Карловачкој гимназији три нижа разреда, али му у то време отац умре — и он, не могавши се даље школовати, неко време проведе у једном Фрушкогорском манастиру као ђак, од куда на препоруку добротвора свог архимандрита и потоњег владике Лукијана Николајевића и без подпуне спреме примљен буде у србску учитељску школу Сомборску у јесен 1857. године. Свршивши двогодишњи учитељски течај 1859. године с превосходним успехом, положи он строге испите за учитељско оспособљење и пристављен буде одмах за учитеља првог основног разреда мушког у средсредној школи Сомборској, која је већ тада била и вештбаоница за приправнике.

После једногодишњег савестног и неуморног делања у тој школи изабран буде за учитеља у Мартоношу, где је само једну годину у служби учитељској провео, а за тим је добио учитељско звање у месту свог рођења, где је од 1861. па до своје смрти скоро тридесет година верно, савестно и изврсно делао на пољу васпитања и образовања младежи србске.

Као отличан млад учитељ испослан је био 1869. од Србског Народног Сабора ради даљег усавршавања свога у Швајцарску, где је у Роршаху предавања славног немачког педагога Ларгијадера годину дана слушао, а за тим, вративши се на своје место, обогаћен знањем и искуством, продужио је свој учитељски рад у школи Сентомашкој, отликујући се вазда у дружини и уживајући поверење честите обштине Сентомашке.

На првој епархијској скупштини у Новом Саду изабран је био за члана епархијског школског одбора Бачког и ту је дужност такође савестно и верно вршио. Такође је он на учи-

тељским скупштинама, па и на лањској обштој учитељској скупштини у Великој Кикинди делатно је и ревностно учествовао. До смрти своје у благодарној усмени држао је учитељску школу Сомборску, као њен негдашњи питомац и свагда се са синовњим поштовањем сећао својих негдашњих наставника.

Од како је Школски Лист овај почео излазити, па све до смрти своје био му је највернији пријатељ и сурадник и свагда се најревностније заузимао око скупљања предплатника овог листа, као што се то и у овом броју Школског Листа читати може.

Тако је пуних тридесет година делао Јован Настић као човек и као учитељ, служећи млађим учитељима за пример врлина учитељских и човечанских, док није горепоменутога дана ове године земаљски живот свој са бољим вечитим заменио.

Глас о смрти његовој, који нам је брзојавом већ у 8 часова у јутро 13. Фебруара стигао, изненадио је и ожалостио све овдашње пријатеље његове.

Управитељ учитељске школе Сомборске је у име исте школе и у име учитељства свију овдашњих србских народних школа одмах истога јутра путем брзојава изјавио топло саучешће у неизмерној туги за покојником ожалостијеној породици његовој, а кандидати учитељства су тога дана на почетку наставе за покој душе његове Богу се помолили, одпојавши сугласно: „Со свјатими упокој.“ . . .

Друг покојников из младости и најстарији колега г. Нестор Миковић учитељ Сентомашки говорио је при опелу надгробно слово у присуству многобројнога народа, који је своме љубљеном учитељу последњу почаст достојно указао.

Покојник је оставио после себе ожалостијену удовицу, сина Милана учитеља Сентомашког, кћер Видосаву испитану србско-народну учитељицу и забавиљу и маленог сина Константина.

У Настићу изгубило је Србство једнога од најстаријих учитеља из Натошевићеве школе, који се ревностно учио новом наставном методу у самом почетку његовом у Сомбору године 1856. и 1859. и одмах га је покушавао са великом ревношћу и одушевљењем у пракци изводити и који је по том целога века свог неуморно делао у школи тако, да су се на њега слободно могли угледати садашњи млађи учитељи и од њега узимати пример савестности, ревности и истрајности одправљању своје дужности и у осталим врлинама, које треба да красе сва-

кога, који носи частно име србског народног учитеља Нека је вечна успомена и слава Јовану Настићу отличном учитељу србском!

НАРОДНЕ ШКОЛЕ У ЈЕРМЕНА.

Европска просвета допрла је већ у све делове света. Тако у Азији има већ много европских просвећених држава. У Јапану, Индији просвета је на таком ступњу, да се препрека у напредовању, поред редовних околности, ни замислити не може. Али осим ових има још и других азијских држава, које у просвети лепу будућност показују. Од тих државица најлепшу будућност показује Јерменска, у којој живи бројно мален и сиромашан, али науци необично одан народ. — Немачки проф. Винч пропутовао је више азијских држава и посетио многе школе у тих народа и нигде није нашао толико воље за науком као у Јермена.

Јерменин тежак, особито из онаквог места, у коме живе и Турци и друге народности, сам учи своје дете читати, писати и рачунати, особито у зимским месецима, јер он не ће, да му дете одрасте, а да ништа не зна. Проф. Винч, путујући, више пута је видео, како јерменска деца у пољани уче читати и писати. Ако у једном месту више Јермена живе, а немају школе, одмах се сложе и сами о свом трошку сазидају школу и обично је код њих школа најлепше здање у месту. Школа има са улице једна врата, на која, кад уђемо, долазимо у предсобље, где ученици остављају обућу, јер код њих је обичај, да се бос или у чарапама улази у школску дворану. Школска дворана заузима 18—20 □ м., а висока је 3 м. У зидовима налазе се прозорни отвори, на које светлост улази. Прозора нема. На супрам врата с друге стране школске дворане налази се само столица за учитеља, а поред зидова налазе се од сламе направљена седишта, на овима седе ученици са унакрет скупљеним ногама. Деца богатијих родитеља доносе јастуке и на њима седе. Осим књига доносе ученици хартије, мастила и перо; по што немају скамија, артију држе на левом длану и тако пишу. У дворани се налази обично по једна светитељска слика или каква стара мапа. Способност код учитеља је врло неједнака, а и места им нису стална. Учитељска плата зависи од броја породица, које издржавају школу. Учитељ врло лако оставља школу, јер не јавља ником у напред, да ће дати оставку. И поред свега тога успех у школи ће свакога изненадити. У Башки, малом сеоцету, посетили су проф. Винч и неки руски генерал сеоску школу и ту нађу 25 чисто обучене деце, од којих је најмлађе тек 5 година имало и ово је сасвим течно читало, тако, да је изгледало, као да дотични предмет на изузет зна, али су се посетиоци уверили, да дете и на другом месту тако чита, пошто су му они задавали: шта ће читати. — У сеоцету Пенге, које се састоји из 150 кућа, у време жетве било је у школи до 100 ученика, у тој школи налазе се и скамије, дивити (мастионице), мапе и друга школска учила, има и мала књижница. Од пет учитеља, који у овој школи настављају, двојица су свршили науке у Цариграду и обојица су способни науке и на француском језику да предају.

У варошима је стање школа много напредрије, него у селима. Варошке школе имају лепе и простране дворане, скамије по најновијој системи зготовљене са довољним бројем учила. Јерменска деца не могу да се навикну на скамије и где је обичај, они и сада носе своје јастуке и на њима седе. — Особито је добрих школа у вароши Вану. Овде се налази школа, коју је основао неки богати Јермен, у којој је учење бесплатно. У тој школи наставља 7 учитеља 200 ученика у 7 разреда, у горњим разредима ове школе предаје се од прилике оно, што код нас у грађ. школама, с том разликом, што се у тој школи ученици и за трговце изражавају; главни наставни предмети су: јерменски, турски и француски језик, књиговодство и трговачки рачуни. У другим овима сличним школама ученици плаћају школарину, у дољњим разредима по 25 фор., а у горњим по 42 фор. годишње. У истом месту налази се и дом за сирочад, у ком живе 18 сирочади.

Садашње стање јерменских школа можемо право оценити, кад га сравнимо са стањем турских школа. Турци, као господари земље, подижу и у најмањем месту школу, где тек 7—11 за школу способне деце има. Ученици, кад сврше осн. школу, иду у такозвану: Русди, средњу школу. Овака средња школа налази се и у Вану, али у врло запуштеном стању, јер у 5 разр. и ма да се не плаћа школарина — има само 51 ученик. Наставни предмети у овим школама су: турски, арапски и персијски језик, земљопис, рачун и гоометрија. Ученици су преко целог дана у школи, тамо и обедују. Који од ученика 4—5 година иде у ову школу, постаје писар у општини. Учитељи примају плату месечно (25—70 фор.), али врло неуредно. Турски учитељи у опште мање спреме имају, него јерменски учитељи.

Јермени имају и појединих стручних школа. Владика Кримијан у манастиру Варак основао је земљеделску школу, која стоји под управом једног професорв, који се у Немачкој за ову струку изобразио. Како у овом, тако и у другим већим манастирима налазе се школе за певање, у којима се само црквене песме уче певати. У главном месту Ерзеруму налази се једна у врло лепом здању смештена десеторазредна школа, која одговара нашим нижим средњим школама, али се у њима ученици и за учитеље изражавају. У истом месту постоји и једна женска школа, са управитељком, која је у Цариграду науке свршила и која још са своје три кћери и женски ручни рад предаје. У Ерзеруму постоји и један колегијум, кога је основао неки Санасариан врло богат Јерменин, који живи у Петрограду и који већ од 20 година — сваке године по неколико Јерменаца о свом трошку шаље у иноземство на изражавање. Он је основао више школа, основао је једну велику, јавну библиотеку и у опште сав приход од свога великог имања употребљује на просветни напредак своје родне земље. Гореспоменути колегијум одговара нашим средњим заводима, у њему се предају и филозофске науке. За сада се примају 25 ученика, који уживају све бесплатно, а годишњи трошак на издржавање овога завода износи до 100.000 фор.

Осим ових — од појединаца основаних — завода има још завода, које подижу поједина мисионарска друштва, особито американски протестанти;

најбољих школа има у Ерзеруму, Карпуту и Аинтабу; у овом последњем основана је и школа за лекаре, која је овоме народу од велике користи. У опште Јерменски народ у погледу просвете за неколико десетина година толико је напредовао, да се овакав напредак само у Кини и другим просветним азијским државама наћи може. Овако напредан и просвети одан народ заслужује признање и од осталог просвећеног света, тим пре, што је и поред незгодног географског положаја у просвети толико напредовао, па је изглед, да ће временом постати средиште наука у овим земљама.

С мађ.

М. Бандић.

ПРИПРЕМА ЗА ПИСАЊЕ.*)

1. Разпознавање страна у школској дворани.

І.

а.) Десна рука.

Пазите децо! — Устаните! — Седите! — Опружите ми ваше руке! — Склопите их! — Колико руку имаш ти, Стево? — Колико руку имаш ти, Савета? — Колико руку имаш ти, Мишо? И т. д. — Колико руку има свако дете, Пајо? — Реците сви то?

Пазите! — Опружи ми ону твоју руку, у којој кашику држиш, кад једеш, Саво! — Опружи и ти твоју руку, у којој кашику држиш, кад једеш, Мито! — Опружи и ти, Драга! И т. д. Опружите сви ону руку, у којој кашику држите, кад једете! Та рука зове се: *десна рука*. — Како се зове рука, у којој кашику држите, кад једете, Перо? — Како се зове рука, у којој кашику држите, кад једете, Лексо? И т. д. Како се зове рука, у којој кашику држите, кад једете, сви! — Која ти је то рука, што си је опружила, Ано? — Која ти је то рука, што си је опружио, Радо? И т. д. Реците сви то! — „*Ово је моја десна рука.*“ — Склопите је!

Вештање:

Пазите! — Опружите ми сад вашу десну руку, сви! — Склопите је! — Подигните вашу десну руку! — Спустите је! — Опружите вашу десну руку! — Склопите је! И т. д.

б.) Лева рука.

Пазите даље! — Опружи ми сад ону твоју руку, у којој не држиш кашику, кад једеш, Жарко! — Опружи и ти ону твоју руку, у којој не држиш кашику, кад једеш, Емилија! — Опружи и ти, Светозаре! И т. д. Опружите сви ону руку, у којој не држити кашику, кад једете! — Децо! Та рука, у којој не држите кашику, кад једете, зове се: *лева рука*. — Како се зове рука, у којој не држите кашику, кад једете, Глишо! — Како се зове рука, у којој не држиш кашику, кад једеш, Маро? И т.

*) Настава захтева постепеност. То је толико пута осведочена истина. — У њој се не даје ништа на пречац урадити. Све иде својим системским редом. Поступати се мора: од лакшег на теже, од познатог к непознатом и т. д. Тога се мора учитељ придржавати и пре, него што деца узму писаљку у руке, да њома по таблници нешто раде. С тога првих дана школског живота учениковог не може учитељ прећи одмах на цртеже по таблници, нити на потезове за писање нужне, него мора децу научити прво, да се оријентирају у школској дворани; за тим на таблници школској, која им служи као нека „прегледалница“, а на последку и на таблници, на којој сама раде. Пошто се све то прво добро увешта, онда се тек прелази на непосредан рад.

д. — Како се зове рука, у којој не држите кашику, кад једете, сви! — Која ти је то рука, што си је опружио, Максиме? — Која ти је то рука, што си је опружио, Лазо? И т. д. — Реците сви то! — „*Ово је моја лева рука.*“ — Склопите је!

Вештање:

Пазите! — Опружите вашу леву руку! — Склопите је! — Дигните вашу леву руку! — Спустите је! — Опружите леву руку! Склопите је! — Дигните леву руку! — Спустите је! И т. д.

Вештање са обема на изменце:

Опружите ми ваше обе руке! — Склопите их! — Пазите! — Опружите десну руку! — Склопите је! — Опружите леву руку! — Склопите је! — Дигните десну руку! — Спустите је! — Дигните леву руку! — Спустите је! И т. д. — Раширите обе руке! — Склопите их!

III.

а.) Десна страна.

Пазите децо! — Које је твоја десна рука, Исо? — Које је твоја десна рука, Славна? — Које је твоја десна рука, Љубице? И т. д. — Реците сви тако! — Запамтите! Страна, која је са десне руке, зове се *десна страна*. — Како се зове страна, што је са десне руке, Милораде? — Како се зове страна, што је са десне руке, Јелена? И т. д. — Како се зове страна, што је са десне руке, сви!

Вештање:

Устаните сви! — Опружите десну руку на десну страну! — Склопите је! Опружите десну руку на десну страну! — Склопите је! — Окрените се на десну страну! — Управо! — Окрените се на десну страну! — Управо! И т. д. — Седите!

б.) Лева страна.

Које је твоја лева рука, Ђоко? — Које је твоја лева рука, Милице? И т. д. Сви реците тако! — Запамтите! Страна, која вам је са леве руке, зове се *лева страна*. — Како се зове страна, која вам је са леве руке, Игњате? — Како се зове страна, која вам је са леве руке, Обраде? И т. д. — Како се зове страна, која вам је са леве руке, сви!

Вештање:

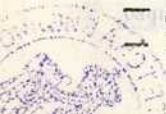
Устаните! — Опружите леву руку на леву страну! — Склопите је! — Опружите леву руку на леву страну! — Склопите је! — Окрените се на леву страну! — Управо! — Окрените се на леву страну! — Управо! — И т. д. Седите!

Вештање на изменце у оба правца:

Устаните! — Пазите! — Опружите ваше обе руке! — Склопите их! — Пазите сад! — Десну руку (опружите) на десну страну! — Склопите је! — Леву руку на леву страну! — Склопите је! — Десну руку (опружите) на леву страну! — Склопите је! — Леву руку на десну страну! — Склопите је! И т. д.

Окрените се десно! — Управо! — Окрените се лево! — Управо! — Десно! — Управо! — Лево! Управо! — Десно! — Управо! — Лево! — Управо! И т. д.

(Наставиће се.)

ПОЗИВ НА УЧИТЕЉСКУ СКУПШТИНУ.

Високославни србски народци Црквено-Школски Савет у седници својој од 28. Новембра (10. Децембра) 1889. на број 95/99. изволио је извештај мој о учитељској скупштини, дне 17. и 18. Августа у Вел. Кикинди држаној, узети на повољно знање и решавајући молбу исте скупштине дозволити, да се учитељска скупштина 4/16. и 5/17. Априла 1890. по ново састане и то у Старом Бечеју, а у цели, да узме у расправу питања о школским књигама и училима, о наставном плану за србске основне школе, о устројењу забавишта и хуманитарних завода за глухо-неме и слепе и да о тим предметима своје предлоге установи и високославном Школском Савету преко мене као по ново изаслатог повереника ове највише наше школске власти поднесе.

Услед тога за пријатну дужност сматрам званично позвати сву г. г. учитеље и учитељице вероисповедних србских народних школа у митрополији Карловачкој, да на ову учитељску скупштину у Стари Бечеј у гореозначено време доћи и на њој о предметима, које је високославни Школски Савет за расправу одредио, већати и о истима целисходне предлоге донети изволе.

Србски учитељски збор у Ст. Бечеју позван је, да учини нуждне припреме, како ће се ова србска учитељска скупштина на одређено време у Старом Бечеју држати моћи.

У Сомбору 1. Марта 1890. год.

Никола Ј. Вукићевић,
заменик г. школ. референта.

РАЗНО.

Умировљење учитеља. Урош Старчевић учитељ у Руми стављен је у стање покоја.

Доње сирочади покојнога учитеља у Тарашу Васе Црквењакова добили су годишњу подпору из државног учитељског пензионог фонда у Будимпешти, свако по 50 фор. а. вр.

Припомоћ сиромашним приправницима. Благородни госп. Павао пл. Еремић, председник штедионице В. Кикиндске, изволио је о св. Сави ове године преко г. Богољуба пл. Еремића у Сомбору послати педесет фор. као припомоћ најсиромашнијим приправницима. Припомоћ ова подељена је: Вукосави Ранковићевој приправници првог разреда, Вукосави Бугарској приправници другога, Давици Константиновићевој приправници трећег разреда; Душану Ђириловом и Јовану Сремчевићу приправнику првога разреда. — У име обдарених изјављује се овим захвалност племенитом добротвору, који се и ове године тако великодушно сетио сиромашне наше приправничке младежи.

Дарови школама и учитељима. Најпречастнији г. Борђе Влаховић окружни протопресвитер у В. Кикинди изволио је предплатити Школски Лист за мушку школу у Герзову и за женску основну школу у Броду

(у Босни). — Благородни господин Лазар Дунђерски велепоседник из Сентомаша послао је и ове године преко госп. Јована Настића учитеља Сентомашког предплату за сиромашне учитеље: г. г. Љубомиру Башићу учитељу у Мађар Боји, Ђорђу Маринковићу у Лукаревцу код Речаша, Илији Тошковићу у Рац Алмашу и за србске школе у Кнезу и у Станчеву у епархији Темишварској. — Г. Стеван Грађански председник црквене општине у Срб. Милитићу предплатио је Школски Лист за школу у истом месту. — Др. Петар Цветковић адвокат у Сомбору за школу у Рац-Хидашу (у Барањи). — Г. Јаков Лалошевић велепоседник у Сомбору за учитеља школе грабовачке г. Бранка Влашкалића. — Др. Стеван Поповић градски физик у Сомбору за школу србску у Гацкоме (у Херцеговини). — Господин Александар М. Коњовић учитељ у Бачком Брестовцу за спомен непрежаљеног јединца свог покојног Бошка Коњовића бившег ученика трговачке академије поклања Школски Лист ове године у 4 примерка приправницима Душану Мокићу из Сивца, Јовану Николићу из Брестовца, Ђорђу Петровићу из Парага и Ристи Сировини из Бањалуке. — Као дар покојнога Јована Настића учитеља Сентомашког, који нам је сваке године при издавању листа помагао, па и ове године 14 предплатника скупио, шаље се Школски Лист г. Димитрију Адамовићу правосл. вероисп. учитељу у Х. М. Вапсархељу и школи у Дољњем Рајићу. — Као дар г. Нике Николића учитеља Кикиндског и скупитеља предплатника шаље се Школски Лист школи србској у Бочару и учитељу у Ватану. — Као дар г. Ст. Арсенивића учитеља у Сомбору и скупитеља предплатника шаље се Школски Лист школи србској у Батосеку у жупанији Толнанској. — Као дар сурадника нашег г. Стевана Коњовића шаље се Шк. Лист питомцима гимназије и учитељске школе на Цетињу. — Као дар сурадника нашег г. Владимира Красића учитеља на приправничкој вештабаоници горњокарловачкој шаље се Школски Лист србским школама у Соци и у Дољој Нани у Толнанској жупанији. — Као дар сураднице Школ. Листа гђе Катарине Петковића примају лист овај добротворни завод инглески у Сарајеву и школа у Горчи. — Као дар сурадника нашег госп. Симеона Кончара учитеља у Врховинама примају Школски Лист школа у Црквеном Бџу и женска школа у Смидају. — Као дар сурадника госп. Љубомира Лотића прима Школски Лист правосл. богословија у Призрену и школа у Дољој Љубови. — Благодарети у име обдарених школа и учитеља горехваљеним отличним родољубима, надамо се, да ће и награђени од своје стране високоуваженим племенитим дароватељима на даровима њиховим писмено захвалити.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

У Сентомашу тражи се учитељ V. и VI. разреда средсредне школе. Плата је 500 ф., 84 ф. у име огрева, 4½ ланца земље и стан. Рок стечају до последњег Априла по нашем. Жеља је општине, да се компетенти и лично прикажу. Изабрани наступиће службу тек 1. Септембра.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штамарија Ф. Битермана у Сомбору.